

Ilanga lase Natal, 28 November 1919.

NEWSPAPER: *Ilanga lase Natal*
DATE: 28 November 1919, p2.

LEGEND:
[?] incomplete, illegible word(s)
[] notes and words by transcriber

OFFENSIVE WORDS/TERMS: Kafir Law

TRANSCRIBER:
Sizakele Gumede for FHYA, 2022.
Student, MA in Historical Studies, UCT.

CONTENTS:
In 1875 Magma Magwaza assists John Kumalo and Isaac Caluza to write a protest letter to the newly-arrived Sir Garnet Wolseley.

AmaHlubi

(NGU M. M. FUZE)

Waba nenhlanhla enkulu uYamelo lowo wabekwa waba induna, [uku?] waba isipakanyiswa esipete abantu.

Isahluko XV.

ISICELO SOKUQALA sikaSOBANTU.

Isicelo sokuqala uSobantu aqala ngaso ukusenza komkulu ngendaba kaLangalibalele, watuma uWilliam Ngidi nami (Magma M. Fuze) ukuya kucela ukuba kupenywe kahle icala lasemaHlutshini. Isicelo leso wasiloba egameni lenduna uMhlaba noNgwandhla umnumzane, saya namazwi esicelo enkantolo kuMr. John Bird (uNyonyentaba) owabe epete ngaleyo nkati.

Kute ukuba sifike enkantolo yabuza iNkosi indaba esihamba ngayo, sayilandisa. Kwaswelek'ukuba kusondele bona abanumzane labo ababili basemaHlutshini, kwasekutiwa masipindele emva size sifike nabo ngangomuso. Kepa kwati ngangomuso omunye kubo (uNgwandla) wabe elimele ehlatshwe yisipunzi lapa onyaweni. Site sesipindela ngangomuso yabuzisisa kimi iNkosi iti upi. Ngayilandisa ngati uhlatshwe yisipunzi onyaweni, nKosi, kabanga nawo amandhla okuza lapa. Kulapa iNkosi yati, "Musa ukuqakuzisana nami, Magma, kuluma ungitshela isiminya" yakuluma yaza yafuteka iNkosi, kwangati ngimfihla ngamabomu uNgwandhla.

Wayigwangqa ngokunjalo leyondaba uSobantu, [wayipoqa?] yaza yamvumela esizwa ngabamlulekayo, abameli bake.

Isahluko XVI.

UKUFIKA kuka SIR GARNET WOLSELEY.

Wafika-ke uSir Garnet Wolseley emva kwesipitipiti sengxabano yaoSomtseu noSobantu ngenxa yokuciteka kwezwe laseMahlutshini. Wafika ngo 1875 eloku pela elasemaHlutshini

licitwe ngo 1873 uSomtseu ebuya kubeka iNkosi yakwaZulu uCetshwayo. Ufika njalo usepete okuningi kwaloku okwasekunqunyiswe ngamazwi kaSobantu emakosini amakulu eEngland, ukuthi lapa kwelakiti umuntu ulahlwa icala engenaye ummeli, ati ebulawa bekutiwa kutetwa ngomteto wabantu ongalotshwe ndawo, umteto kaTshaka noDingane kambe ababebulala umuntu ngokutanda kwabo.

Ngite ngetuka kwakufika uJohn Kumalo no Isaac Caluza (uSilevana) bepete incwadi abati bebeyilobe kunye nabanye, befisa ukuya kubingelela ngayo uHulumeni omkulu ofikileyo (Sir Garnet Wolseley) obekulotshwe kuleyo ncwadi onke amazwi ezinsolo eseloku zabe zisolwa ngabakiti abangapambili kwetu. OJohn Kumalo noSilevana bati, bate, betuka kanti abeSutu sebeyitate bayinika uMr Markhan oyitate qede wayona. Kepa bona batanda ukuba ngiyilobe ngiyilungise iye kuHulumeni.

Kuleyo ncwadi kwakulotshwe amazwi abe esekade elotshwe ngabakiti abangapambili kwetu, okuti, - Nikonzwa kanjani nina belungu, loku kiti, umfokazana otolwa ngumnumzana, empofu engenaluto; amtole qede amsisele inkomo; umfokazana asenge leyo nkomo, adhle amasi, apehle amafuta ngobisi lwayo; ngalawo mafuta atenge imbuzi: leyo mbuzi izale ezinye zize zande; emva kwaloko azitengele inkomo yake. Umnumzana angamnaki, ibengeyake uqobo. Naye aze afuye ngako loko. Kepa nina makosi etu aniyenzi into efana naleyo.

Saquba kuleyo ncwadi senezela ngamazwi ayishumu nambili, sikomba izinhlupo esipetwe ngazo, ngoba kuke kuti uma kutetwa icala letu nomlungu sibandhlululwe ngoba tina simnyama, kutiwe [pendukazi?] kutiwe ngomteto weRoman Dutch Law, kumbe kutiwe siteta nge Kafir Law, okungabonakali konke lapa kulotshwe kona, ukuba balotshwepi bona o “English Law” “Kafir Law” “Roman Dutch Law” laba? Saquba senezela ngamazwi amaningi sikomba izinhlupo nobandhlululo abasipete ngalo, nangemikuba eyenziwa kiti ngamapolisa, nangokugqigqa kwetu ezinkantolo sihlaliswa yizinduna ngapandhle singangeniswa endhlini.

Kwati ukuba siqede ukuwaloba onke amazwi okusola ukupatwa kwetu okubi, sayitata sayiqubela kwaNdabazabantu, saya kuye uSomtseu uqobo, sacela ukuba abe nomusa avume ukuyiqubela enkosini enkulu efikileyo uSir Garnet Wolseley.

Yanelwe ukuhanjiswa nje babaleka oJohn Kumalo noSilevana, uKumalo yena esuka itwetwezela eti, “sizakubotshwa”, babaleka bangishiya ngedwa kuloku sapela nesetembiso sake sokuti yibo abalobe lencwadi bayakukipa osix pence banike mina ngokuloba kwami lesi sicelo.